

BULETIN INFORMATIV

NR. 23 | IULIE – SEPTEMBRIE 2019

BUNA GUVERNARE

SISTEMUL ELECTORAL MIXT A FOST ANULAT

La [15 august 2019](#), Parlamentul [a votat](#) în lectura a doua un proiect de lege al blocului ACUM privind abrogarea sistemului electoral mixt. Guvernul [a dat aviz](#) pozitiv acestor modificări, iar legea a intrat în vigoare la 17 august 2019. Astfel, s-a revenit la sistemul proporțional pe liste de partid de alegere a deputaților în parlament. Sistemul electoral mixt a fost votat în iulie 2017 de către Partidul Democrat (PD) și Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM), în pofida opiniei negative a Comisiei de la Veneția și a OSCE/ODIHR și lipsei unui consens politic și social (detalii în [Buletinul CRJM nr. 14](#)).

Proiectul de lege a reintrodus interdicția pentru agitația electorală în ziua alegerilor și în ziua precedentă alegerilor. Certificatele de integritate eliberate de Autoritatea Națională de Integritate pentru înregistrarea candidaților în alegeri au fost anulate. Pragul minim de reprezentare pentru a accede în Parlament a fost redus de la 6% la 5% pentru partide și de la 8% la 7% pentru blocuri electorale. De asemenea, au fost reduse plafoanele maxime pentru donațiile făcute partidelor politice, de la 200 la 6 salarii medii lunare pe economie pentru persoanele fizice și de la 400 la 12 salarii medii lunare pe economie pentru persoanele juridice. Funcționarii publici și persoanele cu funcție de demnitate publică nu vor putea dona mai mult de 10% din venitul lor anual. Pentru prima dată în istoria Moldovei, cetățenii moldoveni cu venituri obținute în afara țării vor putea face donații partidelor până la 3 salarii medii lunare pe economie. În 2020, salariul mediu lunar pe economie [este de MDL 7.953](#). Proiectul a adus modificări și votului în diasporă. Astfel, în secțiile de votare deschise peste hotare s-a permis votarea cu buletinul de identitate și cu pașaportul expirat.

Anterior, la 26 aprilie 2019, Curtea Constituțională (CCM) [a decis](#) că, în cazul alegerilor parlamentare anticipate, urmează a fi aplicat sistemul electoral mixt, fără a oferi argumente rezonabile pentru o astfel de decizie (detalii în [Buletinul CRJM nr. 22](#)). La 16 octombrie 2019, trei deputați din fracțiunile PAS, PPDA și PSRM [au depus](#) o sesizare la CCM, solicitând răspuns la întrebarea care este sistemul electoral aplicat în cazul unor eventuale alegeri parlamentare anticipate, având în vedere anularea sistemului electoral mixt. CCM încă nu a examinat această sesizare.

ÎNCEPÂND CU 2019, MOLDOVENII DIN DIASPORĂ
POT FACE DONAȚII PARTIDELOR POLITICE, ÎNSĂ NU
MAI MULT DE TREI SALARII MEDII PE ECONOMIE PER
PERSONĂ (MDL 23,860 ÎN 2020)

CUPRINS

BUNA GUVERNARE

Sistemul electoral mixt a fost anulat	1
CtEDO a început examinarea cauzei privind invalidarea alegerilor locale din Chișinău din 2018	2
Curtea Constituțională are o nouă componență și un nou președinte ales în condiții suspicioase	2
Prioritățile Guvernului Sandu privind justiția, combaterea corupției, drepturile omului și societatea civilă	3
CRJM a organizat forumul privind reformarea justiției și combaterea corupției	4
CRJM a fost din nou supusă atacurilor mediatice, folosindu-se neadevăruri	5

JUSTIȚIE

Evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor – ce propunea Guvernul Sandu?	6
Încercarea „eșuată” de revocare a membrilor judecătorești ai CSM	7
Dilemele politico-juridice cauzate de demisia Procurorului General	8
Selecția judecătorilor după reguli noi - a renunțat oare CSM la vechile sale practici?	9
Mai mulți judecătorești au denunțat influențele necorespunzătoare ale președintelui Curții de Apel Chișinău	9
Judecătorii cer CSM schimbări sistemice	10
Turbulențe la Institutul Național al Justiției ...	10

ANTICORUPȚIE ȘI INTEGRITATE

Remanieri pe bandă rulantă în cadrul conducerii Procuraturii Anticorupție	11
GRECO: Moldova ar trebui să intensifice eforturile de combatere a corupției în ceea ce privește deputații, judecătorii și procurorii ...	11

CAUZE NOTORII

După 5 ani, investigația furtului miliarului prinde contur	12
Procurorii au inițiat o cauză penală împotriva Președintelui CSJ	13

DREPTURILE OMULUI

Parlamentul – profesorii turci au fost îndepărtați arbitrar din Republica Moldova de către SIS	14
Discursul de ură continuă a fi utilizat în Republica Moldova, fără a fi sancționat	14

SOCIETATEA CIVILĂ

Asociația foștilor angajați ai MAI – doi ani la rând, principalul beneficiar al Legii 2%	15
--	----

PE SCURT	15
----------------	----

CtEDO A ÎNCEPUT EXAMINAREA CAUZEI PRIVIND INVALIDAREA ALEGERILOR LOCALE DIN CHIȘINĂU DIN 2018

La 11 iulie 2019, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) [a comunicat](#) Guvernului Republicii Moldova cererea depusă de Andrei NĂSTASE. Ea se referă la invalidarea în anul 2018 de către Judecătoria Chișinău a alegerilor Primarului mun. Chișinău, câștigate de Năstase. Judecătorii au motivat invalidarea alegerilor prin faptul că, în ziua turului doi de scrutin, Andrei NĂSTASE a chemat alegătorii de patru ori, prin adresări video pe rețelele sociale, să meargă la vot. Potrivit judecătorilor, aceasta ar fi reprezentat agitație electorală în ziua alegerilor, care era interzisă de lege și ar fi influențat în mod determinant rezultatele alegerilor. Soluția dată a fost [menținută până la CSJ](#).

La CtEDO, Năstase pretinde că anularea alegerilor a fost motivată politic, iar invalidarea alegerilor a reprezentat o ingerință nejustificată în exercitarea libertății sale de

exprimare. Potrivit [Regulamentului](#) CtEDO, comunicarea unei cereri impune obligația Guvernului să prezinte, de regulă, în termen de 16 săptămâni, observații scrise cu privire la caz. Aceste observații sunt transmise reclamantului, care trebuie să prezinte, în termen de 6 săptămâni, poziția sa pe caz. De la prezentarea observațiilor reclamantului pe caz până la adoptarea unei hotărâri a CtEDO, de regulă, trec între 12 și 24 de luni.

La 8 octombrie 2019, cu 12 zile înainte de alegerile locale generale, [Curtea de Apel Chișinău a validat totuși alegerile locale din 2018](#) și l-a declarat pe Andrei NĂSTASE primar al mun. Chișinău. Aceasta s-a întâmplat după ce, la 25 septembrie 2019, [hotărârile judecătorești din anul 2018 prin care a fost refuzată validarea au fost anulate](#) ca urmare a comunicării cererii de către CtEDO.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ ARE O NOUĂ COMPONENTĂ ȘI UN NOU PREȘEDINTE ALES ÎN CONDIȚII SUSPICIOASE

Curtea Constituțională (CCM) este compusă din șase judecători: doi numiți de Parlament, doi - de Guvern și doi - de Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), pe un mandat de șase ani. După demisia tuturor judecătorilor CCM în iunie 2019 ([detalii în Buletinul CRJM nr. 22](#)), toate șase locuri au devenit vacante. În vara anului 2019, Parlamentul, Guvernul și CSM au numit judecători constituționali. Nimirile au fost precedate de concursuri, chiar dacă legea nu cere expres selectarea judecătorilor CCM prin concurs.

La 1 iulie 2019, Guvernul a aprobat [Regulamentul](#) cu privire la organizarea și desfășurarea concursului pentru selectarea candidaților la funcția de judecător al CCM din partea Guvernului. Potrivit Regulamentului, concursul urma să aibă 2 etape: competiția dosarelor și un interviu. Regulamentul a prevăzut și criteriile de evaluare a candidaților. La 2 iulie 2019, Guvernul [a publicat](#) anunțul cu privire la organizarea concursului, iar la 7 iulie 2019, [a aprobat](#) componența nominală a Comisiei de concurs. Din cei [23 de candidați](#) care au depus dosarul, Comisia de concurs a admis la interviu [13 candidați](#). La 8 august 2019, Comisia de concurs [a propus](#) Guvernului o listă de patru candidați, și anume [Liuba ȘOVA](#), [Eduard SERBENCO](#), [Vladimir GROSU](#) și [Nicolae ROȘCA](#). Comisia [a publicat](#) fișele de evaluare și interviurile cu candidații. La 15 august 2019, Guvernul [a numit](#) în funcția de judecător la CCM doi dintre candidații propuși de Comisia de concurs, și anume pe dna Șova și dl Roșca, ambii - profesori universitari.

La 2 iulie 2019, CSM [a anunțat](#) concursul pentru selectarea a doi candidați pentru funcția de judecător constituțional, fără însă a anunța criteriile în baza cărora vor fi selectați judecătorii. La concurs [s-au înregistrat 14 candidați](#). La 15 iulie 2019, mai multe OSC-uri [au solicitat](#) CSM să anunțe criteriile de selecție a candidaților și să asigure accesul public la interviuri. La 16 iulie 2019, CSM [a decis](#) să prelungească termenul pentru depunerea dosarelor. De asemenea, CSM a mai decis să folosească criteriile de selecție menționate în Regulamentul Guvernului. [3 candidați noi](#) au depus dosarele după prelungirea termenului. La 29 iulie 2019, cu o zi înainte de concurs, ministra Justiției la acel moment, Olesia STAMATE, [și-a expus opinia](#) că selectarea și numirea unor candidați ar fi putut prejudicia imaginea noii componente a CCM. Opinia a fost exprimată într-o adresare confidențială scrisă către membrii CSM, care a apărut în presă. La 30 iulie 2019, în urma [interviurilor publice](#), CSM [a ales](#) doi candidați în calitate de judecători constituționali - [Eduard ABABEI](#) și [Serghei ȚURCAN](#). Dl Ababei este fost judecător, iar dl Țurcan este profesor universitar și membru al CSM.

Tot la 2 iulie 2019, Parlamentul [a anunțat](#) concursul pentru selectarea a doi candidați pentru funcția de judecător constituțional. Comisia juridică, numiri și imunități a Parlamentului (Comisia juridică) urma să organizeze concursul în baza unui [Regulament](#), iar plenul Parlamentului – să voteze candidaturile propuse. Conform p. 26 al Regulamentului, se consideră învingători ai concursului

și se prezintă Parlamentului pentru numirea în funcția de judecător al Curții Constituționale primii doi candidați care au acumulat cel mai mare punctaj. Comisia juridică [a admis](#) la interviu 16 candidați din cei [23 înscrși în concurs](#). La 24 iulie 2019, după organizarea [interviurilor](#) și completarea [fișelor de evaluare a candidaților](#), Comisia juridică [a anunțat](#) că primii doi candidați cu cel mai mare punctaj erau [Nicolae EȘANU](#) și [Vladimir GROSU](#). Dl Eșanu era la acea dată secretar de stat la Ministerul Justiției, iar dl Grosu este fost ministru al Justiției. Ambii sunt profesori universitari.

FĂRĂ A INVOKA VREUN
MOTIV, PARLAMENTUL
A ANULAT PROPRIUL
CONCURS ȘI A NUMIT DOI
JUDECĂTORI AI CURȚII
CONSTITUȚIONALE PE
CRITERII POLITICE

Chiar dacă în cadrul concursului au fost desemnați câștigătorii, la 16 august 2019, [Parlamentul a numit în funcția de judecători constituționali](#) alte două persoane, pe dna Domnica MANOLE și dl Vladimir ȚURCAN. Dna Manole este fost judecător și candidat al Blocului ACUM la alegerile parlamentare din februarie 2019, iar dl Țurcan este un influent membru al Partidului Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM). Dna Manole a participat la concursul anunțat de Parlament, însă s-a plasat pe locul nouă între cei 16 candidați admiși la interviu. Dl Țurcan nici nu a participat la concurs. Se pare că dna Manole a fost propusă de Partidul Platforma Demnitate și Adevăr (PPDA), iar dl Țurcan – de PSRM. Parlamentul nu a explicat în niciun fel motivul ignorării rezultatelor concursului și al deciziei din 16 august 2019.

Nominalizarea politică a celor doi judecători este confirmată și de faptul că pe [15 august 2019 o altă persoană cunoscută ca fiind apropiată PSRM](#), fostul președinte la CCM Dumitru PULBERE, a fost înaintat Parlamentului pentru funcția de judecător al CCM. Nici dl Pulbere nu a participat la concurs. Candidatura acestuia a fost totuși retrasă după ce s-a constată că el nu este eligibil, deoarece a deținut deja două mandate de judecător al CCM.

Mai multe organizații ale societății civile (OSC-uri) [și-au declarat](#) dezacordul privind modul netransparent de numire a celor doi judecători la CCM de către Parlamentul Republicii Moldova. OSC-urile au considerat că un asemenea mod de numire, bazat pe criterii politice, fără explicarea motivelor anulării rezultatelor concursului organizat anterior, a demonstrat ignorarea

PREȘEDINTELE CCM
A FOST ALES CU PATRU
VOTURI DIN ȘASE,
DEȘI TREI JUDECĂTORI
CONSTITUȚIONALI AU
AFIRMAT CĂ NU AU VOTAT
PENTRU EL

importanței instituției CCM și subminează încrederea publică în CCM.

La 16 august 2019, cei șase judecători noi ai CCM [au depus jurământul](#). Peste trei zile, la 19 august 2019, judecătorii constituționali [l-au ales](#) prin vot secret în calitate de președinte al instanței pe dl Vladimir ȚURCAN. Pentru funcția respectivă au fost înaintate două candidaturi: Vladimir ȚURCAN și Liuba ȘOVA. În urma procedurii de vot, pentru dl Țurcan și-au dat votul patru judecători.

Alegerea dlui Țurcan în calitate de Președinte al CCM a generat un val virulent de discuții în media. Prim-ministra la acel moment, Maia SANDU, [a declarat](#) că este posibil ca procesul de alegere, în care un reprezentant al PSRM a ajuns în funcția de președinte al CCM, să fi fost viciat și a solicitat tuturor judecătorilor CCM să anunțe public pentru cine au votat. Și Andrei NĂSTASE, liderul PPDA, [a cerut](#) judecătorilor să declare public cum au votat sau să-și dea demisia. [Dna Șova](#) și [dl Roșca](#) au declarat că au votat pentru candidatura dnei Șova. [Dna Șova a declarat](#) că a primit un [mesaj](#) de la un angajat al parlamentului cu îndemnul să îl voteze pe dl Țurcan la funcția de președinte și că el a organizat acest scenariu pentru a nu se ajunge la alegerea Președintelui CCM prin tragere la sorți. Procuratura Generală [a menționat](#) că nu a fost sesizată în legătură cu faptul că judecătorii CCM ar fi fost intimidați sau influențați. Dna Șova [a comunicat](#) că nu s-a adresat în organele de drept pentru că nu are încredere în acestea.

La 20 august 2019, judecătoarea Domnica MANOLE [a depus](#) o cerere de revizuire a hotărârii prin care dl Țurcan a fost ales președinte al CCM. Dna Manole a făcut referință în cerere la posibilele fraude în rezultatul votării ca urmare a declarațiilor dnei Șova. În aceeași zi, cererea sa [a fost respinsă](#). Doar dna Șova a fost audiată, care a declarat că votul său nu a putut fi influențat. Ceilalți judecători nu au fost audiați, deși dna Manole a indicat în cererea de revizuire că a votat în defavoarea dlui Țurcan și că, prin urmare, ar fi existat o paritate de voturi, care necesita o altă procedură de vot.

PRIORITĂȚILE GUVERNULUI SANDU PRIVIND JUSTIȚIA, COMBATAREA CORUPȚIEI, DREPTURILE OMULUI ȘI SOCIETATEA CIVILĂ

La 30 august 2019, prin hotărârea nr. 420, Guvernul Sandu a aprobat [Planul de Acțiuni al Guvernului pentru anii](#)

[2019-2020](#) (abrogat prin hotărârea Guvernului Chicu nr. 636 din 11 decembrie 2019). Adoptarea Planului de Acțiuni a fost

precedată de un [proces de consultare publică](#) a proiectului Planului. Prioritățile propuse în domeniile justiției, combaterii corupției, drepturilor omului și societății civile răspund cerințelor actuale și, puse în aplicare, ar putea contribui la îmbunătățiri semnificative în domeniile respective.

Printre prioritățile cheie din domeniul justiției au fost incluse Reformarea Curții Supreme de Justiție (CSJ), prin revizuirea competențelor, modificarea condițiilor și criteriilor de numire a judecătorilor și reducerea numărului acestora; fortificarea independenței sistemului judiciar prin modificarea Constituției în vederea limitării imunității judecătorilor, unificarea modului de numire a judecătorilor, anularea termenului inițial de cinci ani de numire a judecătorilor și modificarea componenței Consiliului Superior al Magistraturii (CSM), excluderea membrilor de drept din componența CSM și asigurarea reprezentativității și transparenței CSM. De asemenea, a fost prevăzută îmbunătățirea sistemului de răspundere disciplinară a judecătorilor, a proceselor de selecție, evaluare și promovare a judecătorilor și abrogarea art. 307 din Codul penal. Guvernul și-a mai propus asigurarea eficienței activității procurorilor, Inspecției Procurorilor și Consiliului Superior al Procurorilor (CSP), precum și consolidarea rolului Curții Constituționale (CCM), prin modificarea Legii cu privire la CCM în ceea ce ține de componența, criteriile de selectare a judecătorilor și introducerea interdicției pentru judecătorii CCM de a fi numiți pentru un nou mandat.

În vederea combaterii corupției, Guvernul și-a propus perfecționarea mecanismului de control al averilor și intereselor,

prin excluderea practicilor de dobândire a bunurilor la prețuri derizorii sau de la persoane care nu pot le justifica proveniența, verificarea prioritară a declarațiilor cu risc sporit și introducerea unui registru automatizat de identificare a riscurilor. Pentru asigurarea investigării eficiente a corupției, s-a propus îngustarea competenței Procuraturii Anticorupție la corupția de nivel înalt, precum și clarificarea competențelor actuale ale Centrului Național Anticorupție. De asemenea, s-a propus îmbunătățirea legislației privind constatarea încălcărilor în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului și modul de aplicare a sancțiunilor pentru aceste abateri. În domeniul integrității, s-a propus îmbunătățirea metodelor de lucru ale inspectorilor de integritate, prin plasarea unei misiuni de experți străini în cadrul Autorității Naționale de Integritate, în vederea oferirii suportului metodologic.

În domeniul drepturilor omului, Guvernul a planificat consolidarea rolului instituției Avocatului Poporului și revizuirea sistemului de executare a sancțiunilor penale, pentru a asigura respectarea drepturilor omului. De asemenea, s-a propus îmbunătățirea cadrului normativ privind asigurarea egalității.

În vederea consolidării rolului societății civile, Guvernul și-a propus implicarea pleneră a societății civile la elaborarea și monitorizarea politicilor publice și asigurarea mecanismelor eficiente de implicare a societății civile în procesul decizional, inclusiv introducerea obligației instituțiilor publice să supună dezbatelor petițiile colective semnate de un număr semnificativ de cetățeni. De asemenea, Guvernul a inclus ca prioritate asigurarea realizării Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020.

CRJM A ORGANIZAT FORUMUL PRIVIND REFORMAREA JUSTIȚIEI ȘI COMBATEREA CORUPȚIEI

La 23 iulie 2019, la Chișinău a avut loc [Forumul privind reformarea justiției și combaterea corupției](#), organizat de Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) în parteneriat cu Guvernul Republicii Moldova. La eveniment au fost discutate prioritățile cu privire la reformarea justiției și combaterea corupției din perspectiva Guvernului, reprezentanților sectorului justiției și ai societății civile. La eveniment au participat peste 150 de persoane - reprezentanți ai sistemului judecătoresc, procuraturii, Autorității Naționale de Integritate (ANI), Ministerului Justiției (MJ), Guvernului, Parlamentului, Președinției, societății civile, parteneri de dezvoltare ai Republicii Moldova și experți străini din regiune. Prim-ministra Maia SANDU ambasadorii EU și ai SUA au venit cu discursuri în cadrul forumului.

MJ a anunțat intențiile privind reformarea procuraturii, cu accente pe limitarea competențelor procuraturii anticorupție la corupția mare, revizuirea rolului Inspecției procurorilor

și consolidarea ANI, îmbunătățirea modului de declarare a averilor de către funcționarii publici. Printre mesajele și recomandările celorlalți vorbitori și participanți a fost accentuată nevoia de a include lupta cu corupția mare drept prioritate de bază, atât pentru Procuratura Anticorupție, cât și pentru alte structuri. A fost recomandat ANI să se concentreze pe funcționarii de rang înalt și pe carențele serioase în declararea averilor, fără a pierde timpul cu activități minore. A fost vociferată nevoia de reformare urgentă a procuraturii, care a acționat pătător în ultimii ani, în special prin pornirea cauzelor penale împotriva persoanelor incomode guvernării și prin interceptări abuzive a convorbirilor reprezentanților opoziției, a jurnaliștilor independenți și a societății civile.

Ministra Justiției, Olesia STAMATE, a anunțat intențiile de modificare a Constituției, pentru anularea termenului inițial de numire a judecătorilor, excluderea Parlamentului din

procesul de numire a judecătorilor Curții Supreme de Justiție (CSJ) și consolidarea independenței Consiliului Superior al Magistraturii (CSM). Una din reformele prioritare anunțate este reforma CSJ, prin transformarea ei într-o instanță care să asigure eficient uniformitatea practicii judiciare și reducerea numărului judecătorilor. De asemenea, ministra Stamate a anunțat intenția de evaluare extraordinară a judecătorilor CSJ de către un organ extern independent.

Printre mesajele și recomandările celorlalți vorbitori și participanți a fost sugerată abrogarea art. 307 din Codul Penal (pronunțarea cu bună știință a unei hotărâri judecătorești ilegale), pentru a reduce presiunea pe care procuratura o pune asupra judecătorilor folosind acest articol și revizuirea criteriilor și sporirea transparenței procedurilor de selecție și promovare a judecătorilor. Reprezentantul CSM a dat asigurări că CSM va motiva mai detaliat în viitor hotărârile sale cu privire la selecția și promovarea judecătorilor, inclusiv

privitor la integritatea candidaților. Sistemul judecătoresc, în special CSM și Institutul Național al Justiției, au fost încurajați să activeze mai deschis și transparent, să renunțe la practicile din ultimii ani de colaborare selectivă doar cu unii actori, și să nu impună restricții nejustificate judecătorilor în ceea ce privește participarea la evenimente publice. Judecătorii ar trebui să poată decide singuri participarea la evenimente și instruire.

Câțiva judecători au vorbit despre problemele cu care se confruntă, în special volumul mare de lucru, lipsa comunicării eficiente cu CSM, presiunile din partea președinților de instanțe, lipsa reacțiilor CSM la atacurile publice în adresa lor. La rândul lor, reprezentanții MJ au încurajat judecătorii să se implice mai mult în promovarea reformelor pe care ei le consideră necesare, prin expedierea ideilor de îmbunătățire a propunerilor lansate de autorități, sau prin lansarea inițiativelor proprii către MJ.

CRJM A FOST DIN NOU SUPUSĂ ATACURILOR MEDIATICE, FOLOSINDU-SE NEADEVĂRURI

În perioada lunilor iulie – august 2019, pe internet și rețelele de socializare au apărut câteva materiale cu informații false sau prezentate tendențios despre activitatea CRJM. Acestea reprezentau atacuri împotriva președintelui CRJM, Vladislav GRIBINCEA. El a fost acuzat că ar fi obținut mijloace nemeritate în urma promovării unor proiecte de legi și că ar fi fost angajat politic. Articolele nu respectă nicio regulă deontologică a jurnalismului, însă urmăresc fidel regulile dezinformării: apar pe pagini web cu o reputație dubioasă, nu au autor, operează cu speculații, nu prezintă opinia persoanei vizate, etc. Ulterior, aceste informații sunt reproduse de alte pagini cu reputație dubioasă și care promovează mesaje angajate politic, precum și sunt promovate sponsorizat pe rețelele sociale. Aceste fapte denotă intenția de manipulare și dezinformare. Acest mod de dezinformare a fost documentat pe larg în [Radiografia atacurilor asupra organizațiilor neguvernamentale în Republica Moldova](#).

[CRJM a venit cu o reacție publică](#) în care a reiterat că este

o organizație nonprofit, independentă și neafiliată politic și lucrează în interesul societății și nu a membrilor săi sau a partidelor politice. Noi colaborăm cu toate autoritățile care sunt deschise pentru reforme veritabile, indiferent de coloratură politică. Pe parcursul activității noastre, CRJM a contribuit cu expertiză și recomandări la elaborarea mai multor proiecte de legi în domeniul justiției și a drepturilor omului. Legislația adoptată ca urmare a recomandărilor noastre este înalt apreciată de experți. Efectul limitat al acestei legislații se datorează implementării ei defectuoase de către autorități, în principal de către sistemul judiciar și al procuraturii, nu de calitatea legilor. CRJM va susține în continuare promovarea valorilor democratice și a bunei guvernări pentru consolidarea democrației și a statului de drept în Republica Moldova. Noi îndemnăm pe oricine să ne contacteze pentru a obține informații de interes public despre CRJM până la publicarea materialelor despre asociație. De asemenea, îndemnăm publicul să trateze cu suspiciune materialele care nu au autor, fie provin din surse de informare necunoscute sau suspecte.

JUSTIȚIE

EVALUAREA EXTERNĂ A JUDECĂTORILOR ȘI PROCURORILOR – CE PROPUNEA GUVERNUL SANDU?

[Programul Guvernului Sandu](#), votat de Parlament la investirea Guvernului pe 8 iunie 2019, prevedea curățarea organelor de justiție de oameni corupți și vulnerabili. Acesta includea *inter alia* adoptarea unei legi speciale privind evaluarea integrității și profesionalismului tuturor judecătorilor și procurorilor.

La 30 august 2019, Ministerul Justiției a publicat pe pagina sa web, pentru consultări publice, [un proiect de lege cu privire la evaluare](#). Proiectul era compus din două părți: reformarea Curții Supreme de Justiție (CSJ) și evaluarea integrității și a profesionalismului judecătorilor și procurorilor. Proiectul propunea reformarea CSJ prin reducerea numărului judecătorilor de la 33 la 17 și concentrarea competențelor ei pe unificarea practicii judiciare.

Proiectul nu propunea evaluarea tuturor judecătorilor și procurorilor, ci doar a celor care dețin funcțiile cheie (circa 200 de persoane în total). Urmău a fi evaluați toți judecătorii CSJ, președinții tuturor instanțelor judecătorești și vicepreședinții curților de apel și ai judecătorilor Chișinău, Bălți, Cahul și Comrat. De asemenea, urmau a fi evaluați Procurorul General și adjuncții săi, toți procurorii Procuraturii Anticorupție, procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale, ai Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale (PCCOCS) și ai procuraturilor teritoriale. Mai urmau a fi evaluați adjuncții procurorilor-șefi ai PCCOCS, ai procuraturilor de circumscriptie și ai procuraturilor teritoriale Chișinău, Bălți, Cahul și Comrat.

Evaluarea urma a fi făcută de o comisie specială în baza următoarelor trei criterii: integritate și stil de viață, activitate profesională în ultimii 10 ani și calitățile personale relevante funcției. Potrivit proiectului, Comisia specială era compusă din 20 de membri, câte doi desemnați de Parlament, Președinte, Guvern, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) și Consiliul Superior al Procurorilor (CSP), patru membri desemnați de Platforma Națională din Moldova a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic și șase experți străini selectați de ministrul Justiției dintr-o listă propusă de partenerii de dezvoltare. Nu puteau fi membri ai comisiei membrii partidelor politice, persoanele ce dețin funcții publice și cele ale căror soț, soție, părinți, copii sau soții copiilor sunt judecători sau procurori.

Evaluarea urma a fi făcută de un colegiu din 10 membri ai comisiei de evaluare. Colegiul acumula informația despre averea, stilul de viață și activitatea persoanei evaluate, având acces nelimitat la principalele baze de date ale statului. Proiectul prevedea că persoana evaluată are acces la informația acumulată și poate prezenta probe în susținerea sa. Aceasta urma a fi audiată de colegiu până la adoptarea deciziei cu privire la evaluare. Conform proiectului, judecătorii care nu promovează evaluarea își pierd funcția de conducere. Judecătorii CSJ care nu promovau evaluarea urmau a fi transferați în instanțele inferioare. Procurorii care nu promovau evaluarea erau demși.

COMISIA DE LA
VENETIA – ÎN
MOLDOVA SE JUSTIFICĂ
EVALUAREA EXTERNĂ A
JUDECĂTORILOR, ÎNSĂ
TREBUIE INTRODUSE
GARANȚII SUPPLEMENTARE
PENTRU A PROTEJA
JUDECĂTORII DE ABUZ

Persoana care nu este satisfăcută cu decizia de evaluare o putea contesta la ceilalți 10 membri ai Comisiei, iar ulterior la CSM sau CSP respectiv. CSM sau CSP puteau anula decizia colegiilor cu votul a 2/3 din membrii cu drept de vot (judecătorii CSJ din CSM nu aveau drept de vot) și doar pe motive de procedură care puteau influența rezultatul evaluării. În caz de admitere a contestației de către CSM sau CSP, persoana urma a fi evaluată din nou de către Comisia de evaluare. Hotărârea CSM sau a CSP nu putea fi contestată în justiție.

Guvernul a solicitat avizul Comisiei de la Veneția cu privire la acest proiect de lege. La 14 octombrie 2019, [Comisia a emis o opinie provizorie](#) în acest sens. Comisia a notat că evaluarea extraordinară a judecătorilor poate fi făcută doar în cazul unei situații critice în justiție, cum ar fi nivelul foarte înalt al corupției. Comisia a acceptat că este de competența autorităților să decidă dacă o asemenea situație critică există în Moldova. Totuși, proiectul trebuie să fie detaliat astfel încât să excludă expectanța că astfel de evaluări pot avea loc la fiecare schimbare de Guvern, or aceasta ar submina independența justiției. Numărul membrilor Comisiei de evaluare din rândul foștilor judecători ar trebui să crească până la un număr considerabil, dacă nu până la majoritate. Comisia de la Veneția a mai menționat că este inacceptabil ca judecătorii care nu au promovat evaluarea să fie lăsați să activeze ca judecători, după cum prevede proiectul. Ea a sugerat că aceștia trebuie demși. De asemenea, urmează a fi respectat cadrul constituțional actual, inclusiv că decizia cu privire la demiterea judecătorului să fie luată de CSM, iar

decizia CSM să poată fi contestată în justiție. Contestația ar trebui examinată de judecătorii care nu sunt supuși evaluării. Comisia a mai sugerat ca evaluarea să înceapă cu membrii CSM.

Ministra Justiției, Olesia STAMATE, a declarat că proiectul de lege va fi îmbunătățit în baza recomandărilor Comisiei de

la Veneția. La 7 noiembrie 2019, [Primul-ministru a prezentat conceptul revăzut al evaluării](#) judecătorilor și procurorilor și a declarat că această reformă rămâne a fi principala prioritate a Guvernului. La 12 noiembrie 2019, Guvernul Sandu a fost demis. Noul ministru al Justiției, [Fadai NAGACEVSCHI, a declarat că această reformă va fi dusă la bun sfârșit](#), chiar dacă într-o formă diferită de cea propusă de Guvernul Sandu.

ÎNCERCAREA „EȘUATĂ” DE REVOCARE A MEMBRILOR JUDECĂTORI AI CSM

La 13 septembrie 2019, 87 de judecători de la diferite instanțe au solicitat Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) convocarea pe 20 septembrie 2019 a Adunării Generale a Judecătorilor. Judecătorii doreau să revoce mandatele celor șase judecători membri ai CSM. Solicitarea nu justifică în niciun fel cererea de revocare și nici temeiul concret prevăzut de lege pentru revocare.

Legea prevede un număr limitat de temeiuri pentru revocarea membrilor CSM. Conform alin. (2) art. 12 al [Legii cu privire la CSM](#), ridicarea mandatelor membrilor CSM se efectuează în următoarele cinci cazuri: a) constatarea încălcării prevederilor legale privind conflictul de interese; b) constatarea situației de incompatibilitate; c) nedepunerea declarației de avere și interese personale sau refuzul de a o depune; d) dispunerea prin hotărâre judecătorească irevocabilă a confiscării averii nejustificate; e) la propunerea Consiliului, în caz de neîndeplinire fără motive întemeiate a obligațiilor de membru al CSM, precum și în caz de încălcare a incompatibilităților și interdicțiilor din [Legea cu privire la statutul judecătorului](#). Conform alin. (3) art. 232 al [Legii privind organizarea judecătorească](#), Adunarea Generală a Judecătorilor poate fi convocată în cazuri excepționale, la inițiativa CSM sau a cel puțin 50 de judecători, în cel mult 10 zile lucrătoare de la data înregistrării solicitării.

Ședința CSM din 17 septembrie 2019 nu a avut loc din cauza lipsei cvorumului, următoarea ședință fiind anunțată pentru 19 septembrie 2019. La [ședința CSM din 19 septembrie 2019](#), a fost comunicat că cel puțin cinci judecători și-au retras semnăturile de pe solicitarea de convocare a Adunării Generale, deoarece ei nu ar fi semnat pentru revocarea membrilor CSM. CSM a decis amânarea examinării solicitării de convocare a Adunării Generale în vederea verificării de către Inspekția Judiciară a semnăturilor din solicitare. Implicarea Inspekției Judiciare în verificare nu a fost justificată și a fost [calificată de mai mulți judecători](#) drept o încercare de intimidare a judecătorilor care au solicitat convocarea. La [24 septembrie 2019, CSM a respins solicitarea celor 87 de judecători](#), argumentând că CSM are discreția și nu obligația

de a organiza Adunarea Generală a Judecătorilor. Mai mult, scopul convocării Adunării era ridicarea mandatelor membrilor CSM, însă judecătorii semnatori nu au indicat niciunul din temeiurile prevăzute de lege pentru revocare. CSM a concluzionat că solicitarea nu era justificată. Revocarea urmărea scopul „de a bloca activitatea Consiliului, pentru a nu admite implementarea reformelor inițiate în sistemul judecătoresc.”

Între timp, la 18 septembrie 2019, 53 de judecători au contestat la Curtea de Apel Chișinău inacțiunea CSM cu privire la solicitarea de convocare a Adunării Generale, chiar dacă termenul de 10 zile lucrătoare oferit prin lege CSM expira abia pe 27 septembrie 2019. La [20 septembrie 2019](#), Curtea de Apel Chișinău a admis cererea celor 53 de judecători și a obligat CSM să organizeze Adunarea în termenii și cu agenda solicitată. Hotărârea dată era executorie din data adoptării, dar cu drept de recurs la Curtea Supremă de Justiție.

CSM a contestat hotărârea din 20 septembrie 2019, invocând inter alia lipsa competenței instanței judecătorești de a examina cererea la 20 septembrie 2019, deoarece CSM avea termen până pe 27 septembrie să examineze solicitarea. La [26 septembrie 2019, CSJ, cu votul a trei din cei cinci judecători din complet, a respins recursul CSM](#). CSJ a constatat că verbul „poate” din alin. (3) art. 232 al [Legii privind organizarea judecătorească](#) nu conferă un drept discreționar CSM-ului de a convoca Adunarea Generală, CSM având obligația să convoace adunarea dacă 50 de judecători solicită acest fapt. De asemenea, CSJ a menționat că termenul de 10 zile lucrătoare din lege se referă la organizarea adunării generale, nu la adoptarea de către CSM a hotărârii de convocare a adunării. Doi judecători au formulat [o opinie separată](#), în care au menționat că hotărârea contestată trebuia anulată, iar Curtea de Apel Chișinău nu era competentă să examineze cauza, ea fiind de competența Judecătoriei Chișinău.

Între timp, la [24 septembrie 2019, un complet din trei judecători](#) de la Curtea de Apel Chișinău a emis o încheiere

87 DE JUDECĂTORI
AU SOLICITAT, FĂRĂ A
INVOCĂ UN TEMEI LEGAL,
REVOCAREA MEMBRILOR
CSM

în vederea executării hotărârii din 20 septembrie 2019. Ei au dispus convocarea Adunării Generale pentru 27 septembrie 2019, ora 10:00.

La 27 septembrie 2019, a avut loc [ședința extraordinară a Adunării Generale a Judecătorilor](#). La ora 11:20, judecătorul care modera adunarea a anunțat că pentru adunare s-au înregistrat doar 187 judecători, nu există cvorumul pentru declararea Adunării Generale drept deliberativă (cvorumul minim necesar fiind de 198 de judecători). Totuși, [judecătorii au continuat adunarea cu discuții](#) despre reformele în justiție anunțate de Guvern, în special reforma CSJ și evaluarea extraordinară a judecătorilor. De asemenea, s-a discutat despre intimidările din partea CSM legate de convocarea Adunării, aplicarea [Declarației din iunie 2019 cu privire la recunoașterea caracterului captiv al statului](#) și nevoia de unitate între judecători.

La ora 13:15, a fost anunțat că pentru adunare s-au înregistrat deja 200 de judecători și că adunarea a fost declarată deliberativă. Din cei șase judecători membri ai CSM, la adunare s-a prezentat doar Victor MICU, cel care a exercitat calitatea de președinte al CSM până în vara anului 2019. Deși doi judecători [au solicitat verificarea listei semnăturilor cu cei prezenți în sală](#), motivând că în sală par a fi mai puțini judecători, solicitarea a fost lăsată fără examinare. Judecătorii prezenți au votat pentru includerea în agendă a chestiunii cu privire la revocarea membrilor CSM. Judecătorii au invocat pierderea încrederii drept motiv de revocare. Apoi s-a purces la procedura de vot. În jurul orei 18:00, a fost anunțat că au fost imprimate 210 buletine de vot și au fost ridicate 184 de buletine de vot. [Majoritatea judecătorilor au votat pentru revocarea mandatelor membrilor judecători ai CSM](#).

După aprobarea rezultatelor procedurii de vot, majoritatea judecătorilor prezenți la acea oră în sala de ședință (mult

mai puțini decât cvorumul necesar) au votat modificarea Regulamentului de funcționare a Adunării Generale a Judecătorilor. A fost redus de la două luni la o lună termenul pentru anunțarea alegerilor în CSM și depunerea dosarelor. De asemenea, judecătorii prezenți au decis organizarea unei noi ședințe extraordinare a Adunării Generale a Judecătorilor pentru alegerea noilor membri judecători ai CSM. Aceasta a fost fixată pentru 25 octombrie 2019. De asemenea, judecătorii au pus în sarcina profesorului de drept Ion POSTU, membru al CSM numit de Parlament, organizarea adunării generale. Adunarea Generală din 25 octombrie 2019 nu a avut loc din lipsă de cvorum.

Modul de organizare a Adunării Generale a Judecătorilor la 27 septembrie 2019 ridică întrebări serioase cu privire la starea din interiorul sistemului judecătoresc și legalitatea hotărârilor adoptate. Pe de o parte, nu a fost justificat refuzul CSM de a convoca o adunare generală pentru a oferi posibilitatea judecătorilor să discute problemele din sistem, precum și implicarea nejustificată a Inspecției Judiciare în verificarea semnăturilor celor 87 de judecători (verificare la care nu s-a mai recurs de fapt). Pe de altă parte, nu este legală revocarea membrilor judecători ai CSM. Revocarea membrilor judecători ai organului de autoadministrare judecătorească pentru pierderea încrederii nu este prevăzută de lege și [este contrară standardelor europene](#), a menționat expres Comisia de la Veneția în opinia din 14 octombrie 2019 cu privire la proiectul de lege cu privire la reforma CSJ (para. 82). În același timp, la vot au participat doar 184 de judecători, adică mai puțin decât cvorumul legal, ceea ce ar însemna că nu a fost întrunit numărul minim de voturi pentru adoptarea acestei hotărâri de către adunarea generală. Legalitatea hotărârii Adunării Generale din 27 septembrie 2019 a fost contestabilă de [Ambasada SUA în Republica Moldova](#) și [Președintele Comisiei de la Veneția](#).

REVOCAREA MEMBRILOR
JUDECĂTORI AI CSM
A FOST CRITICATĂ DE
CĂTRE COMISIA DE LA
VENEȚIA

DILEMELE POLITICO-JURIDICE CAUZATE DE DEMISIA PROCURORULUI GENERAL

La 11 iulie 2019, Procurorul General, Eduard HARUNJEN, și-a depus demisia [invocând motive de sănătate](#), dar și [presiuni](#) din partea politicienilor. Demisia acestuia a fost cerută de către Președintele Igor DODON, Prim-ministra Maia SANDU și peste [9.200 de semnatari ai unei petiții](#) pe internet. Interimatul funcției de Procuror General a fost exercitat de către adjunctul Procurorului General, Igor POPA. [El a fost desemnat interimar de către Eduard HARUNJEN pe 8 iulie 2019](#), când ultimul a plecat în concediu de boală.

Anterior, la 14 aprilie 2019, deputații Blocului ACUM au

înregistrat în Parlament un [proiect de lege](#) care făcea posibilă alegerea Procurorului General din rândul cetățenilor străini și mărea numărul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) cu câțiva reprezentanți ai societății civile. Proiectul a fost votat de Parlament în prima lectură la 11 iunie 2019, însă a fost abandonat ulterior.

Un alt proiect de lege de modificare a Legii procuraturii a fost înregistrat în Parlament în iulie 2019. Acesta prevedea că, în cazul vacanței funcției de Procuror General, Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) va propune în termen de trei

zile Președintelui țării un candidat pentru funcția de Procuror General interimar, care va exercita funcția până la numirea noului Procuror General. Dacă CSM nu propune un candidat, acesta este propus Președintelui de către Parlament. Se pare că scopul real al acestei inițiative a fost de a-l înlătura de Igor POPA de la conducerea Procuraturii Generale. La 19 iulie 2019, proiectul a fost adoptat de Parlament, iar la 23 iulie proiectul a fost promulgat de Președintele țării. [Legea a fost publicată în Monitorul Oficial](#) în aceeași zi și a intrat în vigoare din ziua publicării.

La 31 iulie 2019, Președintele Igor DODON l-a numit în calitate de Procuror General interimar pe procurorul [Dumitru ROBU](#). Numirea a fost făcută la propunerea Parlamentului, după ce CSP nu a prezentat Președintelui niciun candidat în termen de trei zile. CSP a încercat să se întrunească pe 26 iulie 2019 pentru a desemna un candidat din [cei trei care și-au înaintat candidatura](#), însă [ședința CSP nu a fost deliberativă](#), deoarece majoritatea membrilor CSP nu s-au prezentat.

SELECȚIA JUDECĂTORILOR DUPĂ REGULI NOI - A RENUNȚAT OARE CSM LA VECHILE SALE PRACTICI?

La 27 septembrie 2018, [Parlamentul a adoptat mai multe modificări legislative](#) care îmbunătățesc procedurile de selecție și promovare a judecătorilor. Noile reguli prevăd că toate funcțiile vacante din sistem sunt anunțate la același concurs, iar candidații își aleg funcțiile vacante în ordinea descrescătoare a punctajului obținut ([detalii în Buletinul informativ nr. 19](#)). La 6 august 2019, după opt luni de la modificarea legii, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a desfășurat [primul concurs](#) după aceste reguli. Din cele 35 de funcții vacante de judecător scoase la concurs, 31 au fost ocupate. Mai mulți absolvenți ai Institutului Național al Justiției (INJ) au refuzat funcțiile vacante disponibile, după ce s-au epuizat cele mai atractive vacanțe (din Chișinău și localitățile din apropiere). Conform legii, candidații au dreptul să refuze funcția o singură dată, după care, în cazul unui nou refuz, ei vor fi excluși din Registrul candidaților pentru funcția de judecător și vor fi obligați să restituie cheltuielile statului pentru instruirea lor la INJ.

În cadrul ședinței din 6 august, CSM a oferit punctaj

Având în vedere că funcția de Procuror General a rămas vacantă, la 9 august 2019 [CSP a anunțat concurs pentru selectarea Procurorului General](#). Concursul a fost anunțat chiar dacă în parlament fusese înregistrat un proiect de lege prin care preselecția candidaților pentru funcția de Procuror General urma să fie făcută de către Ministerul Justiției. Termenul limită pentru depunerea dosarelor la CSP a fost 10 septembrie 2019. [Șase procurori](#) au depus dosarele în acest concurs.

La 16 septembrie 2019, Parlamentul [a adoptat în lectură finală un proiect de lege](#) care prevedea că preselecția candidaților pentru funcția de Procuror General se efectuează de către o comisie independentă creată de ministrul Justiției, iar la concurs pot candida și persoanele care nu au experiență în calitate de procuror. Legea a intrat în vigoare pe 21 septembrie 2019, iar concursul demarat la 9 august 2019 de către CSP a fost sistat în temeiul acestei legi. Detaliile despre selectarea Procurorului General în toamna anului 2019 vor fi prezentate în următorul buletin informativ.

candidaților, însă fără a fi organizat un interviu veritabil. Candidații s-au prezentat la ședința CSM, unde au fost întrebați despre experiența anterioară și motivul pentru care doresc să fie judecător. În final, pentru prestații mai mult sau mai puțin similare, punctajul oferit de CSM a variat între 4 și 20 puncte! Membrii [CSM nu au oferit vreo explicație](#) pentru decalajele de punctaj. Mai sunt încă necesare intervenții pentru a organiza interviuri veritabile în fața CSM și elaborarea unei metodologii detaliate în baza căreia candidații urmează să fie punctați de CSM. Această procedură va sigura o mai mare transparență și încredere în concursurile organizate de CSM.

CRJM a fost unul dintre principalii susținători ai modificării legislative din anul 2018. Noile reguli oferă un avantaj pentru cei mai merituosi candidați, care își pot alege funcția „dorită”. Mecanismul nou mai permite ocuparea printr-un singur concurs a tuturor funcțiilor vacante, inclusiv a celor din instanțele judecătorești mai puțin dorite de candidații la funcția de judecător.

MAI MULȚI JUDECĂTORI AU DENUNȚAT INFLUENȚELE NECORESPUNZĂTOARE ALE PREȘEDINTELUI CURȚII DE APEL CHIȘINĂU

La [11 iulie 2019](#), deputatul Sergiu LITVINENCO a scris pe pagina sa de Facebook că a recepționat un material din partea unor foste judecătore ale Curții de Apel (CA) Chișinău. Acestea relevă că Ion PLEȘCA, președintele CA

Chișinău și Adriana BEȚIȘOR, șefa-adjunctă a Procuraturii Anticorupție, le-ar fi influențat la adoptarea mai multor hotărâri în perioada 2016 – 2018. Este vorba despre dosarele penale în care erau vizați Constantin ȚUȚU, Ilan SHOR, Vlad FILAT

și Grigore PETRENCO. DI Litvinenco a declarat că a transmis aceste informații Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) și Consiliului Superior al Procurorilor.

În aceeași zi, în cadrul unei emisiuni televizate, fosta judecătoare Ludmila OUȘ [a confirmat aceste informații](#). Judecătorea a invocat mai multe acțiuni necorespunzătoare din partea președintelui CA Chișinău. Ea a lăsat să se înțeleagă că ar fi adoptat o altă soluție în cazul fostului premier Vlad FILAT, care a fost condamnat, și a deputatului democrat Constantin ȚUȚU, care a fost achitat. Anterior, judecătorea nu a denunțat la CSM pretinsa influență necorespunzătoare. În cazul ex-judecătoarelor Ludmila OUȘ și Svetlana BALMUȘ, Inspectia

Judiciară a decis respingerea sesizărilor și expedierea cauzei pentru investigare Procuraturii Generale. Această decizie a fost contestată de judecătorea, însă contestația încă nu a fost examinată.

Adjunctul Procurorului General, Igor POPA, a refuzat începerea urmăririi penale împotriva dlui Pleșca. În septembrie 2019, Procurorul General interimar Dumitru ROBU a anulat ordonanța dlui Popa și a dispus reexaminarea sesizării.

Anterior, influențe necorespunzătoare au fost invocate și de către judecătorul Mihai MURGULEȚ (a se vedea [Buletinul CRJM nr. 22](#)).

JUDECĂTORII CER CSM SCHIMBĂRI SISTEMICE

La [23 iulie 2019](#), Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a examinat două declarații ale judecătorilor din Judecătoria Chișinău. În [declarația semnată de 31 de judecători](#) de la Judecătoria Chișinău sediul Centru, se declară existența problemelor în sistemul judecătoresc și se cere asigurarea independenței judecătorilor, asigurarea unei platforme de comunicare cu judecătorii și efectuarea reformelor. Judecătorii au solicitat reforme în cadrul sistemului judecătoresc pentru a diminua percepția publică precum că hotărârile judecătorești sunt adoptate sub presiunea factorilor externi. Ei declară că sunt pregătiți să contribuie la aceste reforme. În același timp, [una dintre judecătore a făcut o declarație](#) în nume propriu, prin care a criticat activitatea CSM. Ea a acuzat membrii CSM că au contribuit la crearea unui sistem „dependent și aservit” și că au tolerat abuzuri în privința judecătorilor. Judecătorea

a solicitat membrilor CSM să-și prezinte demisia.

CSM [a încurajat asemenea reacții și propuneri](#) de reformare. Printr-un comunicat emis la 24 iulie 2019, CSM a încurajat judecătorii să comunice actele de influențare necorespunzătoare asupra lor.

La 13 martie 2019, Comisia Internațională a Juriștilor (ICJ) a prezentat un raport cu privire la independența justiției din Republica Moldova (a se vedea [Buletinul CRJM nr. 21](#)). Membrii misiunii ICJ au auzit relatări despre judecători care trăiesc în stare de frică: frica de a-și exprima opinia despre situația din justiție sau frica urmăririi penale pentru pronunțarea soluțiilor contrare intereselor procuraturii sau ale oamenilor de la putere.

TURBULENȚE LA INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

[Consiliul Superior al Magistraturii](#) (CSM) a revocat trei membri judecători ai [Consiliului Institutului Național al Justiției \(INJ\)](#): [Mariana PITIC](#), [Ghenadie PAVLIUC](#) și [Viorica MIHĂILĂ](#). [Hotărârea](#) a fost luată la 23 iulie 2019, la solicitarea [ministrei Justiției, Olesea STAMATE](#). Ministra a pretins că aceștia nu corespund criteriilor de integritate. Despre aceasta, ministra Justiției a anunțat și în cadrul [Forumului „Reformarea justiției și combaterea corupției”](#) din 23 iulie 2019, declarând că în cadrul INJ există corupție. Directoarea INJ, Diana SCOBIALĂ, a venit cu o [poziție](#) față de aceste acuzații, explicând că INJ asigură promovarea celor mai buni candidați. Și audienții INJ au venit cu o [replăcă](#) la acuzațiile aduse de ministra Justiției, care a fost publicată pe pagina web a INJ și este unicul document al audiențelor publicat pe pagina web a instituției. Aceștia au scris despre cât de bine sunt organizate procedurile în cadrul INJ și

despre faptul că ei nu au dat bani ca să acceadă la INJ.

În [adresarea sa din 29 iulie 2019](#), Prim-ministra Maia SANDU a solicitat demisia imediată a conducerii INJ, menționând că această instituție nu și-a atins scopul, ținând cont de situația catastrofală din sistemul justiției. Prim-ministra Maia SANDU a declarat că, de-a lungul timpului, această instituție a angajat oameni cu probleme de integritate. [Directoarea INJ a răspuns Prim-ministrei](#) printr-o postare video că aceasta nu deține competența de a-i cere demisia, că admiterea la INJ se face prin test electronic și că instruirile furnizate de INJ sunt în corespundere cu standardele internaționale. Solicitarea demisiei directorului INJ nu a fost salutăată de către PSRM. Directoarea INJ nu și-a dat demisia. Mandatul ei expiră la începutul anului 2020.

ANTICORUPȚIE ȘI INTEGRITATE

REMANIERI PE BANDĂ RULANTĂ ÎN CADRUL CONDUCERII PROCURATURII ANTICORUPȚIE

La [26 aprilie 2019](#), șeful Procuraturii Anticorupție, Viorel MORARI, a depus cerere de demisie din funcția de Procuror-șef al Procuraturii Anticorupție. În pofida faptului că fusese acuzat într-o [scrisoare anonimă](#) de protejarea unor oameni de afaceri, dl Morari [a explicat](#) că a demisionat pentru a nu prejudicia imaginea Procuraturii și a nu afecta ancheta inițiată în privința sa. Interimatul a fost preluat de procurorul Adriana BEȚIȘOR, responsabilă de investigarea furtului miliardului. Aceasta a devenit cunoscută după instrumentarea dosarului împotriva [fostului prim-ministru Vlad FILAT](#). Totuși, la 3 iulie 2019, Adriana BEȚIȘOR și-a anunțat [demisia](#) din funcția de șef interimar al Procuraturii Anticorupție, însă nu și din cea de procuror, [plecând din țară](#) în [concediu anual de odihnă](#). Deși inițial a declarat că își va continua activitatea de procuror, la 6 august 2019 Adriana BEȚIȘOR a depus [cerere de eliberare](#) din organele procuraturii din „motive personale”. După dna Bețișor, interimatul a continuat să fie exercitat de către Eduard VARZAR, care din august 2017 ocupă funcția de [adjunct al procurorului-șef al Procuraturii Anticorupție](#).

La 5 iulie 2019, Eduard VARZAR a solicitat delegarea lui Adrian POPENCO de la Procuratura municipiului Chișinău la Procuratura Anticorupție, pe motiv că, odată cu plecarea Adrianei BEȚIȘOR și a altor procurori, [volumul de lucru al procurorilor anticorupție a crescut](#) considerabil. Se pare că volumul de lucru a scăzut destul de rapid după acest transfer. La 6 august 2019, Dumitru ROBU a [sistat delegarea](#) lui Adrian POPENCO la solicitarea ultimului. Adrian POPENCO este cunoscut prin faptul că în 2015 [l-a audiat pe Ilan SHOR](#) la sediul dlui Shor din incinta Casei Sindicatelor. În cadrul audierii, dl Shor l-a denunțat pe Vlad FILAT.

Eduard VARZAR nu s-a reținut prea mult timp în funcția de Procuror-șef interimar al Procuraturii Anticorupție. La 17 septembrie 2019, Viorel MORARI a fost restabilit în funcția de Procuror-șef al Procuraturii Anticorupție de către Procurorul General interimar Dumitru ROBU. Conform [comunicatului de presă](#) al Procuraturii Generale, restabilirea în funcție a avut loc ca urmare a unei tranzacții de împăcare în cadrul litigiului inițiat de Morari, prin care se contestă legalitatea demisiei.

GRECO: MOLDOVA AR TREBUI SĂ INTENSIFICE EFORTURILE DE COMBATERE A CORUPȚIEI ÎN CEEA CE PRIVEȘTE DEPUTAȚII, JUDECĂTORII ȘI PROCURORII

La 24 iulie 2019, Grupul de State Contra Corupției (GRECO) [a publicat un raport](#) intermediar în care a analizat nivelul de implementare a recomandărilor din [raportul de evaluare din 2016](#). GRECO a menționat că Moldova a îndeplinit patru din cele 18 recomandări, nouă recomandări au fost implementate parțial, iar cinci nu au fost implementate deloc. GRECO a cerut autorităților Republicii Moldova să intensifice eforturile pentru aplicarea măsurilor destinate prevenirii corupției în ceea ce privește deputații, judecătorii și procurorii.

GRECO a considerat insuficiente eforturile depuse pentru îmbunătățirea transparenței procesului legislativ în Parlament. Instituția a recomandat publicarea la timp a proiectelor de legi și a informațiilor conexe, care să permită o dezbatere

**GRECO: EFORTURILE
DEPUSE PENTRU
ÎMBUNĂȚĂȚIREA
TRANSPARENȚEI
PROCESULUI LEGISLATIV
ÎN PARLAMENT SUNT
INSUFICIENTE**

publică și parlamentară semnificativă asupra proiectelor de acte normative. De asemenea, GRECO a criticat neadoptarea unui cod de conduită pentru parlamentari și că nu au fost luate încă măsuri suficiente pentru prevenirea conflictelor de interese.

GRECO s-a arătat preocupat de componența Consiliului Superior al Procurorilor (CSP), și anume că ministrul Justiției și președintele Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) continuă să fie membri din oficiu ai CSP. O recomandare similară a fost făcută în ceea ce ține de componența CSM și anularea calității de membri din oficiu ai ministrului Justiției și Procurorului General. GRECO a solicitat autorităților moldovenești să prezinte un raport asupra punerii în aplicare a recomandărilor până la 30 iunie 2020.

CAUZE NOTORII

DUPĂ 5 ANI, INVESTIGAȚIA FURTULUI MILIARULUI PRINDE CONTUR

La 10 iunie 2019, Parlamentul [a instituit](#) o comisie parlamentară de anchetă pentru investigarea furtului miliardului, compusă din trei deputați din partea blocului ACUM și doi – din partea fracțiunii PSRM. Scopul comisiei a constat în aprecierea politică a acțiunilor/inacțiunilor angajaților statului care au favorizat și/sau organizat procesul de devalizare a sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada 2011-2015. Comisia a audiat 26 de persoane, a cercetat documente prezentate de către instituțiile de stat și rapoartele Kroll 1 și 2.

Raportul Kroll 2, spre deosebire de [raportul Kroll 1](#), nu a fost publicat. Anterior, în noiembrie 2018, Parlamentul European [a cerut](#) publicarea integrală a ambelor rapoarte Kroll. În ianuarie 2019, guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei (BNM) [a declarat](#) că raportul Kroll 2 a fost transmis la procuratură și că nu-l deține. Nici procuratura, nici BNM nu au transmis raportul Kroll 2 Comisiei de anchetă. Comisia [a primit](#) raportul Kroll 2 la 3 iulie 2019 de la compania Kroll, dar fără anexa cu lista beneficiarilor. Comisia a decis unanim [să publice](#) raportul.

Se pare că documentul publicat de Comisia de anchetă reprezenta [partea I a raportului Kroll 2](#). La 12 iulie 2019, Renato USATÎ, președintele Partidului Nostru, [a publicat](#) partea II și III a raportului Kroll 2. Acesta a refuzat să divulge sursa sa.

Raportul Kroll 2 se referă la perioada 1 ianuarie 2012 - 31 decembrie 2014. El menționează 77 de companii din „grupul Șor”, în comparație cu 39 de companii din raportul Kroll 1. Raportul descrie detaliat modul în care au fost luate deciziile privind acordarea creditelor companiilor din grupul Șor și privind plasamentele interbancare, schemele de sustragere a banilor din cele trei bănci din Moldova, băncile din străinătate prin care banii au fost transferați peste hotare, persoanele fizice și juridice implicate, etc.

La 20 septembrie 2019, președintele Comisiei de anchetă [a declarat](#) că a primit de la compania Kroll două documente cu lista beneficiarilor fraudei bancare, dar membrii comisiei s-au angajat să nu le publice pentru a nu afecta ancheta procurorilor. Anterior, Procurorul General la acel moment, Eduard HARUNJEN, [a declarat](#) că raportul Kroll 2 nu conține lista beneficiarilor. Comisia și-a asumat decizia de a face publice numele unor persoane fizice și juridice care figurează în această listă, motivând prin interesul public asupra acestui subiect.

Potrivit Comisiei, principalul beneficiar al furtului miliardului este Vladimir PLAHOTNIUC, urmat de grupările lui Vladimir FILAT și Ilan SHOR. O [investigație](#) a Ziarului de Gardă arată că, la scurt timp după transmiterea raportului Kroll 2 către autoritățile din Moldova în martie 2018, Vlad PLAHOTNIUC și Ilan SHOR au înstrăinat o parte considerabilă din averea lor de pe teritoriul Moldovei, ceea ce sugerează că aceștia ar fi cunoscut conținutul raportului.

Este pentru prima dată când o instituție a statului îl menționează oficial pe dl Plahotniuc ca beneficiar al furtului miliardului. [Strategia de recuperare a mijloacelor financiare](#) sustrase din cele 3 bănci, publicată de autorități în iunie 2018, nu-l menționează pe dl Plahotniuc în calitate de beneficiar, dar menționează grupurile Șor și Filat.

La 17 octombrie 2019, Comisia parlamentară de anchetă [a prezentat](#) raportul său în [plenul Parlamentului](#).

În raport se menționează că au existat trei etape de devalizare a sistemului bancar. Prima etapă s-a realizat între 2011-2012 și a constat în consolidarea pachetului minoritar de acțiuni la Banca de Economii a Moldovei (BEM), subordonarea instituțiilor competente și preluarea de către Ilan SHOR a controlului asupra Unibank. Cea de-a doua etapă a avut loc în 2013, când s-a produs schimbarea acționarilor la BEM, preluarea de către Ilan SHOR a controlului asupra Banca Socială și emisia suplimentară de acțiuni la BEM, care a dus la pierderea controlului statului asupra BEM. A treia etapă a avut loc în 2014 prin acordarea creditelor neperformante, în principal grupului de 77 companii afiliate cu Ilan SHOR, acordarea garanțiilor de stat în valoare de MDL 13.5 mld către cele trei bănci de către Guvern, modificarea legislației bancare prin angajarea răspunderii Guvernului și fără administrarea specială a celor trei bănci, plasarea întârziată a celor trei bănci sub administrare specială între 27-30 noiembrie 2014 și decizia Curții Supreme de Justiție din 27 noiembrie 2014 prin care BEM a fost restituită statului după devalizare.

În raportul Comisiei este indicat că Centrul Național Anticorupție (CNA) și Serviciul de Informații și Securitate au informat exhaustiv conducerea țării despre situația din sistemul bancar, iar BNM condusă de guvernatorul Dorin DRĂGUȚANU și primul-ministru Iurie LEANCĂ nu au intervenit pentru a opri încălcările. Procuratura a dispus efectuarea unei anchete pentru

COMISIA PARLAMENTARĂ
DE ANCHETĂ: VLAD
PLAHOTNIUC
ESTE PRINCIPALUL
BENEFICIAR AL FURTULUI
MILIARULUI

a determina suma exactă a creditelor acordate de cele trei bănci, care se efectuează mai mult de 4 ani și care încă nu s-a finalizat.

Comisia a mai indicat că, în perioada 2015-2019, Procuratura Generală practic a sabotat investigarea devalizării sistemului bancar, pornind dosare penale segmentate pe multiple episoade, fără o abordare sistemică și integrată. În raport se menționează că, la 9 august 2019, adică după schimbarea conducerii procuraturii, Procuratura Generală a pornit un dosar penal consolidat pe fraudă bancară.

La 17 octombrie 2019, după audierea raportului Comisiei de anchetă, Parlamentul [a adoptat](#) o hotărâre prin care a cerut, printre altele, Ministerului Finanțelor să efectueze, în termen de 90 de zile, un audit privind legalitatea repartizării creditelor de urgență de către BNM pentru cele trei bănci în perioada 2014–2015. Parlamentul a solicitat Procuraturii să prezinte, în termen de 30 de zile, un raport privind investigarea devalizării sistemului bancar și să colaboreze cu serviciile speciale ale altor țări, în special cu Biroul Federal de Investigații al SUA (FBI), în vederea investigării fraudei bancare și recuperării mijloacelor sustrase. Parlamentul a mai cerut Guvernului și BNM să desecretizeze și publice toate materiale legate de devalizarea sistemului bancar, în măsura în care aceasta nu va prejudicia mersul anchetei, precum și să inițieze semnarea acordurilor cu toate țările zonei off-shore privind schimbul de informații fiscale.

Autoritățile statului au început să solicite asistență externă pentru investigarea furtului miliardului. La 17 iulie 2019, Procuratura Generală [a anunțat](#) că a creat o echipă comună de investigații împreună cu EUROJUST, care este o agenție a Uniunii Europene care se ocupă de cooperarea judiciară în materie penală între agențiile statelor membre ale UE. Au fost expediate mai multe cereri de comisii rogatorii în mai multe state. La 19 iulie 2019, prim-ministra Maia Sandu [a solicitat](#)

COMISIA PARLAMENTARĂ
DE ANCHETĂ: BNM ȘI
PRIMUL-MINISTRU NU
AU INTERVENIT PENTRU
A OPRI ÎNCĂLCĂRILE
DIN SISTEMUL BANCAR,
IAR PROCURATURA
GENERALĂ PRACTIC A
SABOTAT INVESTIGAREA
FRAUDEI BANCARE

sprijinul autorităților americane, inclusiv FBI, Agenției Centrale de Informații a SUA și a Departamentului de Justiție din SUA în investigarea dosarului furtului bancar, precum și înghețarea activelor de pe teritoriul SUA ale persoanelor implicate în furt. Potrivit [informației](#) publicate de Procuratura Anticorupție și CNA, în luna iulie 2019, existau circa 197 de cauze penale pornite pe furtul miliardului, valoarea sechestrului aplicat era de circa MDL 3 mldr, iar suma recuperată – de circa MDL 2.276 mldr, dintre care active proprii ale băncilor – MDL 1.2 mldr, iar prin titluri executorii – MDL 1.07 mldr.

La 16 septembrie 2019, până la publicarea raportului Comisiei de anchetă, la cererea Procurorului General interimar, Parlamentul [a aprobat](#) ridicarea imunității deputatelor Marina TAUBER și Reghina APOSTOLOVA, pe motiv că au participat la devalizarea sistemului bancar. În aceeași zi, deputatele [au fost reținute](#). În următoarea zi, Procuratura Anticorupție [a efectuat](#) 21 de percheziții în dosarul fraudei bancare, inclusiv în conexiune cu implicarea deputatelor Tauber și Apostolova.

La 18 și 19 septembrie 2019, Judecătoria Chișinău sediul Ciocana a decis plasarea în arest la domiciliu a dnei Tauber pe un termen de 30 de zile, respingând demersul procurorilor de arestare preventivă și, respectiv, plasarea sub control judiciar a dnei Apostolova pe un termen de 30 de zile, respingând demersul procurorilor de arest la domiciliu. Ulterior, Curtea de Apel Chișinău a respins recursurile procurorilor anticorupție privind măsurile privative de libertate aplicate în acest caz. La 3 octombrie 2019, Curtea Constituțională [a declarat inadmisibilă](#) sesizarea a trei deputați din fracțiunea Partidului Șor privind constituționalitatea Hotărârilor Parlamentului de ridicare a imunității deputatelor Tauber și Apostolova. Curtea a menționat că Procurorul General interimar avea dreptul să solicite ridicarea imunității deputatelor, făcând referință la o decizie anterioară în care a stabilit că Procurorul General interimar are aceleași competențe ca Procurorul General.

PROCURORII AU ÎNIIAT O CAUZĂ PENALĂ ÎMPOTRIVA PREȘEDINTELUI CSJ

La [23 septembrie 2019](#), Procurorul General interimar, Dumitru ROBU, a pornit urmărirea penală în privința președintelui Curții Supreme de Justiție (CSJ), Ion DRUȚĂ în baza art. 3302 Cod penal (îmbogățirea ilicită). Temei pentru dispunerea urmăririi penale a servit sesizarea Serviciului de Informații și Securitate, care a analizat proprietățile dobândite de membrii familiei Druță în perioada 2016-2019 și a constatat o discrepanță esențială între acestea și veniturile legale declarate. La [24 septembrie 2019](#), Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a admis solicitarea Procurorului General. Solicitarea s-a

examinat în [sedintă închisă](#), iar hotărârea nu este publicată pe pagina web a CSM. Potrivit legii, dacă instanța îl va găsi vinovat de fapta incriminată, judecătorul CSJ riscă o amendă în mărime de până la MDL 500,000 sau închisoare de până la 15 ani, precum și privarea de dreptul de a ocupa funcția de judecător pe un termen de la 10 la 15 ani.

Tot la 24 septembrie 2019, [Procuratura Anticorupție](#) a efectuat percheziții la biroul și domiciliul dlui Druță și l-a reținut pe acesta pe un termen de 72 de ore. Procurorii au solicitat arestarea

preventiva a dlui Druță. La 4 octombrie 2019, Judecătoria Chișinău a respins demersul. Instanța de judecată nu i-a aplicat o altă măsură preventivă, iar acesta a revenit la serviciu. [Ulterior](#), procurorii au aplicat pe aceeași cauză sechestru pe mai multe bunuri mobile și imobile în valoare totală de MDL 12 mln.

La [22 octombrie 2019](#), Procurorul General interimar a depus o altă sesizare la CSM, prin care a solicitat ridicarea imunității președintelui CSJ. Acesta este bănuit de comiterea infracțiunii de amestec în înfăptuirea justiției. Cauza penală a fost inițiată după ce, în timpul perchezițiilor în biroul judecătorului, procurorii au găsit notițe care conțin descrieri succinte din

mai multe dosare aflate pe rol la CSJ sau examinate deja, cu indicarea numelor judecătorilor care ar urma să se ocupe de aceste cazuri și soluțiile ce trebuie adoptate. Hotărârile pronunțate de [magistrați corespund cu soluțiile indicate](#) în actele găsite la Ion DRUȚĂ.

La [1 octombrie](#), dl Druță a depus cerere de demisie din funcția de președinte al CSJ, iar la [13 decembrie 2019](#) a depus cererea de demisie și din funcția de judecător. La [19 decembrie 2019](#), Parlamentul a decis eliberarea acestuia din funcțiile de judecător și președinte al CSJ.

DREPTURILE OMULUI

PARLAMENTUL – PROFESORII TURCI AU FOST ÎNDEPĂRTAȚI ARBITRAR DIN REPUBLICA MOLDOVA DE CĂTRE SIS

La 2 august 2019, Comisia securitate națională, apărare și ordine publică [a prezentat rezultatele anchetei](#) în cazul îndeptării din Republica Moldova a profesorilor turci. Aceștia au fost reținuți și scoși ilegal din țară la 6 septembrie 2018 ([detalii în Buletinele CRJM nr. 19 și nr. 22](#)). Comisia a constatat că cinci din cei șapte profesori nu puteau fi îndeptăți forțat, aceștia fiind solicitanți de azil. Mai mult, aceștia nu puteau fi îndeptăți în Turcia, unde exista un pericol pentru viața și securitatea lor. Potrivit Comisiei, reprezentanții Biroului Migrație și Azil (BMA) nu ar fi participat la procesul de îndeptare forțată a profesorilor turci, deși era singura autoritate înzestrată prin lege cu asemenea atribuții. Responsabili de îndeptarea forțată a cetățenilor turci sunt angajații Serviciului de Informații și Securitate (SIS), care au acționat la ordinul directorului SIS, Vasile BOTNARI. Pentru

asigurarea transportării profesorilor turci, SIS a achitat din bugetul de stat peste MDL 340,000 pentru un zbor avia charter. Potrivit președintelui Comisiei de resort, Chiril MOȚPAN, decizia de îndeptare a fost una arbitrară care a șifonat grav imaginea Republicii Moldova.

Potrivit unui [comunicat de presă](#), Procuratura municipiului Chișinău a inițiat o cauză penală pe numele unor angajați ai BMA și SIS. Olga POALELUNGI, șefa BMA, a fost [suspendată din funcție](#) și este investigată pentru depășirea atribuțiilor de serviciu. Fostul vice-director SIS, Alexandru BALTAGA, a fost plasat în arest la domiciliu. Prejudicierea intereselor publice pe acest caz, potrivit procurorilor, este estimată la peste MDL 2,5 milioane, reprezentând [prejudiciul oferit de CEDO](#) în iunie 2019 familiilor profesorilor turci.

DISCURSUL DE URĂ CONTINUĂ A FI UTILIZAT ÎN REPUBLICA MOLDOVA, FĂRĂ A FI SANȚIONAT

La 30 iulie 2019, Asociația Promo-LEX a publicat [Raportul cu privire la discursul de ură și instigarea la discriminare în spațiul public și mass-media din Republica Moldova](#), pentru perioada 1 ianuarie - 1 aprilie 2019. În cele trei luni monitorizate, au fost înregistrate 319 cazuri de discurs de ură sau instigare la discriminare, reprezentând o creștere de 83% față de 2018. Au fost înregistrate 170 de cazuri de utilizare a discursului de ură în bază de sex/gen, urmate de cazuri legate de apartenența politică (68) și LGBT (52). [Autorii studiului](#) au concluzionat că discursul de ură este cel mai mult utilizat de politicieni. Partidul Socialiștilor din Republica Moldova a fost partidul care a generat cele mai

multe cazuri de intoleranță în spațiul public, deși a înregistrat o scădere de circa 25% față de anul 2018, în timp ce Partidul Democrat, Partidul Liberal Democrat din Moldova și Partidul Acțiune și Solidaritate nu au generat niciun discurs de ură. Pe de altă parte, cazurile generate de Partidul Nostru și Partidul Comuniștilor din Republica Moldova au crescut îngrijorător, cu circa 50%. Discursul de ură rămâne nesancționat complet în contextul electoral, inclusiv datorită lipsei legislației adecvate.

Deși Parlamentul a adoptat încă la 8 decembrie 2016, în prima lectură, [proiectul de lege nr. 301](#) care introduce sancțiuni

penale și contravenționale pentru utilizarea discursului de ură, proiectul de lege nu a fost încă adoptat în lectură finală. În cel de-al [5-lea raport privind Republica Moldova](#), publicat în 2018, Comisia Europeană contra Rasismului și Intoleranței (ECRI) a fost constatat că discursul de ură, în special împotriva comunităților rome, LGBT și discursul sexist (atenție, prima dată atestată intensificarea discursului sexist!), s-a intensificat în discursul public din Republica Moldova. Raportul mai constată că autoritățile publice nu iau atitudine și măsuri adecvate. ECRI a recomandat autorităților să ia măsuri urgente pentru a se asigura că oricine utilizează discursul de ură să fie urmărit în mod corespunzător și

pedepsit, iar Consiliul Coordonator al Audiovizualului să ia măsuri ferme în toate cazurile de discurs de ură și să impună sancțiuni adecvate ori de câte ori este necesar. ECRI a recomandat autorităților să condamne discursul de ură și să promoveze contra-discursuri de către politicieni și persoane cu funcții de rang înalt. ECRI a mai recomandat ca autoritățile să discute cu conducerea Bisericii Ortodoxe din Moldova despre modalitățile în care biserica ar putea să-și folosească poziția morală pentru a preveni și combate discursul de ură și să se asigure că reprezentanții ei se abțin de la comentarii de ură. Deocamdată aceste recomandări nu au fost implementate.

SOCIETATEA CIVILĂ

ASOCIAȚIA FOȘTILOR ANGAJAȚI AI MAI – DOI ANI LA RÂND, PRINCIPALUL BENEFICIAR AL LEGII 2%

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) [a elaborat un raport](#) privind rezultatele implementării mecanismului 2% în 2018. Rezultatele indică un trend pozitiv – numărul de organizații necomerciale înregistrate în Lista beneficiarilor 2% a crescut cu 19% față de 2017, numărul de contribuabili care a redirecționat 2% a crescut cu 34% față de 2017, iar suma desemnărilor validate a crescut aproape de două ori în comparație cu anul 2017, constituind MDL 5,631.042 (USD 318,678 / EUR 284,396). 92% din sume au revenit ONG-urilor (MDL 5,168.081), iar 8% – entităților religioase (MDL 462.960).

Totalurile anului 2018 arată că există încă mult loc de creștere pentru acest instrument de finanțare indirectă a organizațiilor necomerciale. În 2018, doar 2.3% dintre contribuabilii care aveau dreptul de a desemna și-au exercitat acest drept și doar 7.7% din suma totală posibilă de a fi redirecționată procentual a fost desemnată. Pentru dezvoltarea mecanismului sunt necesare măsuri constante de informare și promovare a mecanismului 2%, atât din partea autorităților, cât și din partea organizațiilor necomerciale.

Un fenomen întâlnit doar în Republica Moldova, printre toate statele din Europa Centrală și de Est care implementează acest mecanism, este că sumele cele mai mari sunt primite de organizații create de angajați ai unor instituții de stat. Aceste organizații nu sunt active și vizibile în sectorul necomercial. Spre exemplu, pe locul 1 după suma primită atât în 2017, cât și în 2018 este Asociația Obștească a Veteranilor și Pensionarilor Ministerului Afacerilor Interne (MDL 1.374,555.89 în 2017, adică 49% din suma totală validată, și MDL 1,691,298.75 în 2018, adică 30% din suma totală validată). În top 10 organizații după sumele primite în 2018 se mai află Fundația „Miron Shor”, Asociația Veteranilor și Pensionarilor Inspectoratului Fiscal Principal de Stat „UNI-M” și Asociația Procurorilor din Republica Moldova. Astfel, putem concluziona că unii angajatori cu un număr mare de angajați au reușit să-i convingă pe aceștia să direcționeze sumele 2% către ONG-urile apropiate lor. Acest fapt sugerează că este încă necesar de asigurat ca desemnarea procentuală în cadrul instituțiilor de stat să aibă loc în mod confidențial, în baza liberului consimțământ și să nu fie impusă de către angajatori.

PE SCURT

La **15 mai 2019**, fostul ministru al Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, Iurie CHIRINCIUC, a fost [condamnat](#) de către Curtea de Apel Chișinău la 3 ani și 6 luni de închisoare pentru trafic de influență și abuz în serviciu. Conform deciziei, în perioada 2016-2017 domnul Chirinciuc

a coordonat scheme infraționale pentru a dobândi foloase și bani ce nu i se cuvin prin exercitarea presiunilor și crearea impedimentelor anumitor agenți economici responsabili de realizarea proiectelor de reabilitare a drumurilor. În pofida condamnării, domnul Chirinciuc a plecat din țară. La 21 iulie

2019, pe pagina sa de Facebook fostul ministru a postat trei poze în care apare odihnindu-se pe [litoral](#). La 10 decembrie 2019, CSJ [a casat](#) total hotărârea instanței de apel privind condamnarea lui Iurie CHIRINCIUC.

În perioada [17 – 21 iunie 2019](#) a avut loc ședința plenară a Grupului de State contra Corupției (GRECO). GRECO a invitat Republica Moldova să ofere informații despre inițiativa legislativă adoptată la 31 iulie 2019 referitoare la mărirea numărului membrilor Consiliului Superior al Procurorilor care nu sunt procurori. Totodată, autoritățile Republicii Moldova au fost chemate să dispună autorizarea publicării raportului GRECO adoptat la 7 decembrie 2018. Mai multe informații despre GRECO și rapoartele sale, sunt disponibile [aici](#).

La 27 iunie 2019, Comisia parlamentară juridică, numiri și imunități (Comisia) [a anunțat concurs](#) pentru selectarea candidatului la funcția de Director al Centrului Național Anticorupție (CNA). La 22 iulie 2019, Comisia a publicat [CV-urile și conceptele de management a CNA](#) ale celor nouă candidați admiși la concurs. La 29 iulie 2019, a avut loc concursul pentru funcția de director al CNA. [Ruslan FLOCEA a acumulat cel mai înalt punctaj în concurs](#) și a fost desemnat câștigător. Flocea era la acea dată secretarul general al Aparatului Președintelui Igor DODON. Anterior, el a lucrat la CNA. Acesta locuiește într-un [imobil cu două niveluri de 160 m.p. situat în comuna Ciorescu](#), donat de socrii săi în decembrie 2014. Conform [declarației de avere a Directorului CNA](#), imobilul are o valoare de MDL 1 mil, deși prețul de piață este de cel puțin două ori mai mare. În declarația de avere mai sunt indicate venituri salariale în valoare de MDL 166 mii, un teren agricol, un apartament de 29 m.p. procurat în 2018 și un autoturism Volvo fabricat în anul 2016, înregistrat pe fratele soției și deținut din 2018 de familia Flocea în bază de procură.

În perioada **1-6 iulie 2019**, Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM), în colaborare cu Expert Forum România, au organizat cea de-a treia ediție a [scolii „Democrația aplicată”](#). 22 de studenți, proaspeți absolvenți și tineri profesioniști din Republica Moldova au învățat cum pot deveni agenți ai schimbării în comunitatea lor. Evenimentul a avut scopul să sporească gradul de conștientizare și înțelegere a problemelor cu care se confruntă Republica Moldova în drumul său spre democrație și să încurajeze promovarea drepturilor omului, gândirea critică și activismul civic în rândul tinerilor.

La 8 iulie 2019, [Judecătoria Chișinău a achitat judecătoria](#) Domnica MANOLE î. La 31 mai 2016, [CSM a dat acordul de a porni urmărirea penală împotriva](#) judecătoarei pentru adoptarea cu bună știință a unei hotărâri ilegale (art. 307 Cod Penal). Ea era acuzată că a obligat în mod ilegal Comisia

Electorală Centrală să organizeze un referendum solicitat de Partidul Demnitate și Adevăr (detalii în [Buletinul CRJM al CRJM nr. 10](#)). Dna Manole a pretins că este persecutată din motive politice, pentru că a adoptat hotărâri inconvenabile partidului de guvernământ, precum și pentru că a vorbit public despre probleme din justiție. În aprilie 2018, cauza a fost transmisă în judecată. După schimbarea guvernării de la Chișinău și după peste 10 de ședințe de judecată, procurorul Eugen RURAC a renunțat la învinuire, din lipsă de probe. Judecătoria Chișinău a achitat judecătoria Manole în temeiul renunțării procurorului la învinuire.

La 14 iulie 2019, în cadrul unui briefing de presă, ministrul în exercițiu al Afacerilor Interne, Andrei NĂSTASE, [a interzis participarea jurnalistului Vadim UNGUREANU](#) la conferințele de presă organizate de [Inspectoratul General de Poliție](#), pe motiv că jurnalistul ar fi fost condamnat penal. În octombrie 2018, [Vadim UNGUREANU a fost condamnat penal pentru corupere activă](#) de către Judecătoria Chișinău. Dl Ungureanu neagă acuzațiile și a depus apel. Jurnalistul a fost acuzat că ar fi obținut în anul 2014, prin șantaj, de la fostul șef-adjunct al Serviciului Tehnologii Informaționale din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Dan CHIRIȚA, date cu caracter personal ale artiștilor moldoveni și secrete de stat, în schimbul nepublicării datelor defăimătoare despre Chirița.

La 19 iulie 2019, după audierea părții vătămate, care a fost adusă forțat în judecată, Curtea de Apel Chișinău a casat condamnarea lui Gheorghe PETIC, [l-a eliberat pe acesta din arest](#) și a trimis cauza la rejudecare în prima instanță. Gheorghe PETIC, fost polițist de frontieră, a fost condamnat la 20 martie 2019 de către Judecătoria Orhei la trei ani și șase luni de închisoare pentru viol. El declara că acuzațiile împotriva sa sunt motivate politic, deoarece el a relatat public despre schemele de contrabandă ale oficialilor de rang înalt (detalii în [Buletinul CRJM nr.21, p. 9](#)).

La 19 iulie 2019, Judecătoria Chișinău a condamnat deținuții care l-au maltratat pe Andrei BRĂGUȚĂ (mai multe detalii [aici](#)) pentru vătămări corporale medii. Instanța a stabilit o pedeapsă cu închisoarea pe un termen de cinci ani cu suspendarea executării pedepsei în privința la trei codeținuți, iar în privința unuia, care ispășește în prezent pedeapsa cu închisoarea, a fost stabilită pedeapsa cu închisoarea cu executare. Totodată, doi polițiști au fost condamnați la închisoare pe un termen de patru și, respectiv, cinci ani, iar un polițist a fost achitat. [Avocații familiei Brăguță și procurorii](#) au declarat că vor contesta sentința și vor cere pedepse mai dure în privința colaboratorilor poliției, inclusiv constatarea aplicării torturii în privința dlui Brăguță. Pe rolul instanțelor de judecată pe aceeași cauză se află alte [două dosare penale](#), în care

figurează încă 13 polițiști ai izolatorului de detenție provizorie al Direcției de Poliție al mun. Chișinău (inculpați de tolerarea tratamentului inuman în privința victimei) și doi medici (acuzăți de încălcarea din neglijență a regulilor de acordare a asistenței medicale).

În perioada [21 – 23 iulie 2019](#), co-raportorii Comisiei pentru onorarea obligațiilor și angajamentelor de către statele membre ale Consiliului Europei (Comitetul de monitorizare), au efectuat o vizită de documentare în Republica Moldova. Vizita s-a axat pe evaluarea funcționării instituțiilor democratice după alegerile generale din februarie 2019, evenimentele politice care au urmat după iunie 2019, criza constituțională și politică, precum și măsurile inițiate în domeniul justiției și luptei împotriva corupției.

La 22 iulie 2019, preotul Ghenadie VALUȚA, cunoscut pentru ieșirile sale publice împotriva minorităților sexuale, a fost surprins conducând un automobil în spatele căruia era târât, legat [cu un lanț, un câine](#). Înregistrarea video a incidentului a devenit virală pe rețelele de socializare. Preotul a declarat că animalul prezenta un pericol sporit pentru copii, fapt care a impus recurgerea la o asemenea metodă. El a mai declarat că [conducea autovehiculul cu viteză mică](#). Deși s-a inițiat o urmărire penală împotriva preotului, [aceasta a fost clasată la 12 august 2019](#) de Procuratura raionului Anenii Noi. Conform ordonanței de clasare, întrucât starea clinică a animalului este satisfăcătoare, cele comise nu constituie o infracțiune. În același timp, [preotul a anunțat](#) că s-a plâns la poliție împotriva persoanelor care i-au înjosit demnitatea și onoarea prin intermediul rețelelor de socializare.

La 23 iulie 2019, [CSM a anulat sancțiunea disciplinară](#) de eliberare din funcție a judecătorului Gheorghe BALAN și i-a aplicat o altă sancțiune sub formă de „mustrare”. Anterior, judecătorul Balan fusese demis într-o altă procedură disciplinară. La [16 iulie 2019](#), Curtea de Apel Chișinău a anulat acea decizie de eliberare din funcție, pe motiv că nu a fost comisă abaterea disciplinară. Gheorghe BALAN a solicitat CSM [repunerea](#) sa în funcția de judecător. Această solicitare a fost admisă de CSM la 24 septembrie 2019, iar la [19 noiembrie 2019](#) Igor DODON a abrogat decretul de eliberare din funcția de judecător a dlui Balan. La [13 decembrie 2019](#), domnul Balan a fost repartizat de către CSM la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani. Până la restabilirea în funcția de judecător el a fost șef al Inspectoratului General de Poliție, fiind numit în această funcție de Andrei NĂSTASE.

La 26 iulie 2019, Guvernul a decis să [suspende pe un termen de patru luni](#) posibilitatea dobândirii cetățeniei Republicii Moldova prin investiții. Guvernul de asemenea a anunțat

intenția de a abroga legea care permite dobândirea cetățeniei Republicii Moldova prin investiții. Legea adoptată la finele anului 2016 la inițiativa Partidului Democrat a fost anterior subiectul numeroaselor [critici](#). Potrivit [raportului](#) Comisiei Europene, mecanismul de acordare a cetățeniei prin investiții aplicat în Republica Moldova prezintă riscuri de migrație și de securitate pentru Uniunea Europeană.

În [iulie 2019](#), a fost publicat raportul de activitate al Consiliului pentru Prevenirea Torturii (CpPT) pentru anul 2018. În 2018 CpPT a efectuat 31 de vizite în locurile de detenție. Potrivit raportului, lupta cu tortura nu atestă progrese față de anii precedenți, iar pe unele aspecte CpPT constată „înghețarea” sau chiar înrăutățirea situației. Printre cele mai importante probleme sistemice sunt: (i) aplicarea disproporționată a forței fizice sau a mijloacelor speciale de către colaboratorii poliției la etapa de reținere a persoanelor; (ii) Deținerea persoanelor în detenție preventivă/provizorie peste termenul stabilit de lege (24/72 de ore); (iii) Nerespectarea examinării medicale obligatorii a reținuților la fiecare intrare și ieșire din centrul de detenție; (iv) Lipsa mecanismelor de plângeri/informări confidențiale adresate Procurorilor, Avocatului Poporului sau ONG-urilor, ș.a. Totodată, au fost înregistrate progrese privind: (i) Instruirea masivă a personalului din locurile de detenție; (ii) Dotarea cu mijloace de transport special pentru transportarea persoanelor deținute; (iii) Micșorarea numărului deținuților în sistemul penitenciar; (iv) Intrarea în vigoare la 1 ianuarie 2019 a remedului compensator pentru detenția în condiții proaste.

La 8 august 2019, Procuratura Generală a publicat un [comunicat de presă](#) prin care a informat că a pornit un proces penal pe faptul interceptării ilegale a convorbirilor mai multor jurnaliști, reprezentanți ai opoziției și ONG-iști (detalii în [Buletinul informativ nr. 22](#)). Conform comunicatului, au fost constatate mai multe omisiuni de ordin procesual în cadrul a trei cauze penale investigate de PCCOCS. Această cauză penală a fost transmisă pentru examinare Procuraturii Anticorupție. În cadrul acestei cauze au fost ulterior puși sub acuzare câțiva procurori și ofițeri de urmărire penală ai PCCOCS.

La 9 august 2019, pe pagina web a Avocatului Poporului, a fost publicat [un comunicat de presă](#) despre inițiativa de clarificare a competenței și rolului Mecanismului Național pentru Prevenirea Torturii (MNPT) și desemnarea Avocatului Poporului în calitate de MNPT. Comunicatul de presă este însoțit de o [notă informativă](#) și propuneri de modificare a legislației. Se propune lichidarea formulei actuale de activitate a MNPT de către Oficiul Avocatului Poporului. La [15 august 2019](#), mai multe organizații ale societății civile și-au exprimat îngrijorarea față de această inițiativă, deoarece nu există

premise pentru aceste modificări. În ultimii trei ani au fost desfășurate 75 de vizite în instituțiile de toate tipurile de detenție, cu întocmirea a peste 50 de rapoarte cu peste 1.000 de constatări și peste 700 de recomandări sistemice expediate în adresa instituțiilor vizate. Aceste cifre combat ideea ineficienței MNPT actual și insuficienței timpului dedicat de către membrii acestuia activității de prevenire a torturii.

La [16 septembrie 2019](#), Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a aprobat Raportul în urma vizitei coraportorilor din iulie 2019. Au fost salutate reformele lansate de noua majoritate parlamentară, mai ales în domeniul justiției și a combaterii corupției.

DESPRE CRJM

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) este o organizație necomercială care contribuie la consolidarea democrației și a statului de drept în Republica Moldova, cu accent pe justiție și drepturile omului. Realizăm activități de cercetare și de advocacy. Suntem independenți și neafiliați politic.

ECHIPA CRJM

Vladislav GRIBINCEA
Nadejda HRIPTIEVSCHI
Ion GUZUN
Sorina MACRINICI
Ilie CHIRTOACĂ
Daniel GOINIC
Angela CARANFIL
Victoria VIRSCHI
Aurelia CELAC
Natalia ȘEREMET
Nicoleta COJUHARI

DATE DE CONTACT

Centrul de Resurse Juridice din Moldova

 Str. A. Șciusev 33, MD-2001
Chișinău, Republica Moldova

 +37322843601

 +37322843602

 contact@crjm.org

 www.crjm.org

 [CRJM.org](https://www.facebook.com/CRJM.org)

 [CRJMoldova](https://twitter.com/CRJMoldova)

 [CRJM](https://www.instagram.com/CRJM)

Acest buletin este posibil datorită ajutorului generos al poporului american, oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția USAID sau a Guvernului SUA.

